

**บทบาทมหาวิทยาลัยเอกชน
ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลงานด้านประกันคุณภาพการศึกษา**

ดร. เบญจา มังคละพฤษ์

28 พฤษภาคม 2552

ดิฉันขอขอบพระคุณคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นอย่างยิ่งที่ทำให้เกียรติมหาวิทยาลัยเกริก ซึ่งเป็นเสมือนตัวแทนสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในด้านการประกันคุณภาพ กับเพื่อนร่วมอาชีพ หวังว่าท่านทั้งหลายที่อยู่ในภาครัฐคงจะมีความเข้าใจสถาบันอุดมศึกษาเอกชนได้ดียิ่งขึ้น

การประกันคุณภาพสำหรับสถาบันการศึกษาภาคเอกชน นับเป็นภารกิจที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวด ในการที่จะพิสูจน์ตนเองให้สาธารณชนได้มองเห็นศักยภาพทั้งในด้านการบริหาร การจัดการ โดยเฉพาะ**บทบาทของสถาบันอุดมศึกษา** ที่กำหนดไว้ 4 ประการ ได้แก่ การสอน การวิจัย การส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม และการส่งเสริมและบริการสังคม

อนึ่ง ก่อนที่จะกล่าวถึงบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน คงต้องทบทวนย้อนไปถึงวิสัยทัศน์และจุดมุ่งหมายของรัฐในการจัดการศึกษาในประเทศไทยอย่างถ่องแท้ จุดมุ่งหมายและวิวัฒนาการในการจัดการศึกษา ความคาดหวังของรัฐต่อการจัดการศึกษาของทั้งรัฐและเอกชน เป็นดังนี้

แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ซึ่งมีผลประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2504 ปรากฏใน ข้อ 23. ว่า..... **การจัดให้มีสถานศึกษานั้น รัฐใช้วิธีแบ่งแรง คือ รัฐจัดเองบ้างและส่งเสริมให้คณะหรือเอกชนจัดบ้าง**

ต่อมามีการแก้ไขในแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 2 มีผลตั้งแต่ 20 มกราคม 2512 ปรากฏในข้อ 23. ว่า.....**การจัดให้มีสถานศึกษานั้น รัฐใช้วิธีแบ่งแรง คือรัฐจัดเองบ้าง และส่งเสริมให้คณะบุคคลหรือเอกชนจัดบ้าง** (โดยในข้อ 30 ระบุว่า รัฐมีอำนาจหน้าที่ควบคุมแนะนำ และตรวจสอบการศึกษาในสถานศึกษาตามระเบียบที่กำหนดไว้)

แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 2 นี้เอง

จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการอุดมศึกษาเอกชนครั้งแรกในประเทศไทย

(พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสถึงสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พระราชทานแก่สมาชิกสโมสรรไลอันแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2513 มีใจความว่า “การให้การศึกษา

แก่นนี้ เป็นปัญหาของคนทุกคน ไม่ใช่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ ต้องร่วมมือกันหลายฝ่าย ระหว่าง **ผู้ที่มีความรู้ ผู้ที่มีเจตนาดีต่อสังคม ผู้มีทุนทรัพย์**")

แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับต่อมา พ.ศ. 2520 และฉบับปีพ.ศ. 2535 ตามลำดับ ซึ่งต่อมาปรับเป็นแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับ พ.ศ. 2545 - 2559 สำหรับแผนการศึกษาแห่งชาติในช่วง 15 ปี (พ.ศ. 2545 - 2559) นั้นมีเจตนารมณ์เพื่อพัฒนาสองส่วน ดังนี้

1. พัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
2. พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งและมีคุณภาพใน 3 ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์ และเอื้ออาทรต่อกัน

แผนการศึกษาแห่งชาติดังกล่าวนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. พัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา
2. สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรมภูมิปัญญาและการเรียนรู้
3. พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคม เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคน และสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้

ทั้งนี้แผนดังกล่าวให้ความสำคัญกับมาตรฐานการอุดมศึกษา ในสามมิติ ได้แก่

1. มาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิต
2. มาตรฐานด้านการบริหารจัดการการอุดมศึกษา
3. มาตรฐานด้านการสร้างและพัฒนาสังคมฐานความรู้และสังคมแห่งการเรียนรู้

นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญได้นำเสนอข้อสรุปของสาระสำคัญของแผนการศึกษาชาติด้านการอุดมศึกษา ดังนี้

1. ระบบการศึกษาไทยต้องสอนให้ผู้เรียนรู้จักแข่งขันกับตนเอง รู้วิธีที่จะปกป้องตนเอง เรียนรู้ว่าจะร่วมมือและแข่งขันกับคนอื่นอย่างไร
2. การศึกษาไทยควรมีภูมิคุ้มกันตนเองก่อน และมีจุดสมดุล (4 เสาหลักในการเรียนรู้) ได้แก่ Learning to know, Learning to do, Learning to live together และ Learning to be โดยจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพและให้ทุกคนมีส่วนร่วม เพื่อเป็นการลดต้นทุน
3. การจัดการศึกษาควรเน้นให้คนเป็นคนดีและคนเก่งเท่า ๆ กัน (50:50) ควรตั้งเป้าหมายของผู้จบการศึกษาในแต่ละระดับให้ชัดเจน และต้องมีการปฏิรูปการเงินเพื่อการศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณของชาติมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. สอดแทรกเรื่องคุณธรรมบวรจุใส่ไว้ในเนื้อหาสาระทุกรายวิชาทุกระดับการศึกษา
5. การศึกษาไทยควรเน้นความสามารถของผู้เรียนมากกว่าปริญญาบัตร และต้องมีเจ้าภาพรับผิดชอบด้านการปฏิรูปการศึกษาที่จริงจัง และต่อเนื่อง
6. จัดอันดับคุณภาพ (Ranking) ของสถาบันการศึกษาเพื่อการควบคุมคุณภาพและการประกันคุณภาพ

สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในช่วงหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมาพบว่า ตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 เป็นต้นมา จนถึงฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน คือฉบับที่ 10 ยังคงเน้นสาระสำคัญด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคล กล่าวคือ บุคคลยังคงเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา สรุปดังนี้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 - 2544) เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการวางแผนพัฒนาประเทศและเป็นแผนปฏิรูปความคิดและคุณค่าใหม่ของสังคมไทยที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมและมุ่งให้ **“คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา”**

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 - 2549) ได้ ให้ความสำคัญ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ควบคู่ไปกับกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี **“คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา”** ต่อเนื่อง จากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 - 2554) ประเทศไทยยังคงเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการ **เตรียมความพร้อมของคนและระบบ** ให้สามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตและแสวงหาประโยชน์อย่าง **รู้เท่าทันโลกาภิวัตน์และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทุกภาคส่วนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**

และเมื่อนำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 และแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545 - 2559) มาเปรียบเทียบกัน พบว่า ทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและแผนการศึกษาชาติ มุ่งพัฒนา “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” (Green and Happiness Society) พัฒนาผู้เรียนให้เป็นทั้งคนเก่งและคนดี สังคมภูมิปัญญา และการเรียนรู้โดยพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมเพื่อรองรับผู้เรียนและสังคมดังกล่าวข้างต้น ปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1
เปรียบเทียบสาระสำคัญของ
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 - 2554)
กับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545 - 2559)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 - 2554) ช่วง 5 ปี	แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545 - 2559) ช่วง 15 ปี
<ul style="list-style-type: none"> • พัฒนาคอนให้มีคุณภาพพร้อมคุณธรรม และรอบรู้อย่างเท่าทัน • เสริมสร้างเศรษฐกิจให้มีคุณภาพ เสถียรภาพ และเป็นธรรม • ดำรงความหลากหลายทางชีวภาพและสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพ สิ่งแวดล้อม • พัฒนาระบบจัดการประเทศให้เกิดธรรมาภิบาล ภายใต้ระบบประชาธิปไตยที่มีองค์พระมหากษัตริย์เป็นประมุข 	<ul style="list-style-type: none"> • พัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข • พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งและมีคุณภาพใน 3 ระดับ คือ สังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิ ปัญญาและ การเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน

เมื่อนำแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2545-2559 มาเปรียบเทียบกับกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2551 - 2565 พบว่ากรอบแผนอุดมศึกษา ได้กำหนดกรอบไว้อย่างกว้างเช่นกัน ปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2
เปรียบเทียบสาระสำคัญของ
แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545 - 2559)

กับกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565)

<p>แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545 - 2559)</p>	<p>กรอบแผนอุดมศึกษาฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565)</p>
<ul style="list-style-type: none"> • พัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข <ul style="list-style-type: none"> • พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มี ความ เข้มแข็ง และมีคุณภาพใน 3 ระดับ คือ สังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและ การเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน 	<ul style="list-style-type: none"> • ยกกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทย เพื่อผลิตและพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพสามารถปรับตัวสำหรับงานที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต <ul style="list-style-type: none"> • พัฒนาศักยภาพอุดมศึกษาในการสร้างความรู้และนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในโลกาภิวัตน์ • สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่นไทย โดยใช้กลไกของธรรมาภิบาล การเงิน การกำกับมาตรฐาน และเครือข่ายอุดมศึกษาบนพื้นฐานของเสรีภาพทางวิชาการ ความหลากหลาย และเอกภาพเชิงระบบ

สรุปว่า “ ยกกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทย เพื่อผลิตและพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพสามารถปรับตัวสำหรับงานที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต พัฒนาศักยภาพอุดมศึกษาในการสร้างความรู้และนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในโลกาภิวัตน์ สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่นไทย โดยใช้กลไกของธรรมาภิบาล การเงิน การกำกับมาตรฐาน และเครือข่ายอุดมศึกษาบนพื้นฐานของเสรีภาพทางวิชาการ ความหลากหลายและเอกภาพเชิงระบบ”

กรอบแผนอุดมศึกษาจึงเป็นในเรื่องของการยกระดับคุณภาพ เพื่อการแข่งขันกับโลกไร้พรมแดน

หมายเหตุ กรอบแผนอุดมศึกษาฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2533 – 2547) ประกอบด้วย

1) การสร้างความเข้มแข็งให้แก่มหาวิทยาลัยของรัฐหรือการเป็นมหาวิทยาลัยอิสระ/ ในกำกับของรัฐ

(Public Autonomous University)

- 2) ยกระดับคุณภาพและมาตรฐานของมหาวิทยาลัยของรัฐ โดยการขยายสาขาวิชาที่เป็นที่ต้องการของสังคม และยกระดับ/พัฒนาคุณภาพในการจัดการศึกษา การวิจัย และการให้บริการทางวิชาการ
- 3) สนับสนุนให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนาระบบอุดมศึกษาด้วย
- 4) ลดความซ้ำซ้อนในการผลิตบัณฑิตเพื่อมิให้เกิดความจำเป็นหรือเกินความต้องการของสังคม ยกเว้นสาขาวิชาที่ขาดแคลน

จากผลการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) เรื่อง ผลกระทบ โลกาภิวัตน์ต่อการจัดการศึกษาไทยในอีก 5 ปีข้างหน้า ซึ่งได้คาดการณ์แนวโน้มสภาการณ์สถาบันอุดมศึกษาไทยที่จะเผชิญในอนาคต ยิ่งจะทำให้มหาวิทยาลัยเอกชนจะต้องตระหนักและให้ความสำคัญต่อการประกันคุณภาพมาตรฐานเป็นทวีคูณ

ผลการวิจัยสรุปว่า

- **สถาบันอุดมศึกษาแสวงหาเอกลักษณ์ด้านคุณภาพและความแตกต่าง**
 - **สถาบันอุดมศึกษาจะเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน**
 - **สถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทาง** มีแนวโน้มว่าจะมีบางมหาวิทยาลัยมุ่งจัดการศึกษาเฉพาะที่เป็นการลงลึกระดับเชี่ยวชาญ อันเป็นการพัฒนาการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพระดับสูง
 - **สถาบันอุดมศึกษามุ่งผลิตผลงานวิจัย** ควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ
 - **สถาบันอุดมศึกษาบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต** เพื่อประโยชน์ในการเพิ่มโอกาสเข้าสู่การอุดมศึกษาสำหรับผู้อยู่ในพื้นที่ห่างไกล อย่างมีคุณภาพ
 - **สถาบันอุดมศึกษามีแนวโน้มที่จะนำเข้าสู่หลักสูตรการเรียนการสอนสำเร็จรูป** หรือเปิดหลักสูตรร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยในประเทศไทยกับมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงในต่างประเทศ
 - **สถาบันอุดมศึกษาไทยยังไม่สามารถขยายตลาดการศึกษาไปยังต่างประเทศ** และไม่สามารถในการแข่งขันกับสถาบันอุดมศึกษาจากต่างประเทศที่มีคุณภาพมากกว่า
 - **สถาบันอุดมศึกษาที่แข่งขันไม่ได้ต้องปิดตัวหรือควรรวมกิจการ**
 - **สถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเชิงพาณิชย์มากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ที่ต้องหารายได้เลี้ยงตัวเองมากกว่าสถาบันอุดมศึกษาของ**

รัฐ

- สถาบันอุดมศึกษาไทยในปัจจุบันและในอนาคต คงไม่สามารถดำเนินกิจการได้ตามอำเภอใจดังเช่นที่ผ่านมา เนื่องจากแรงกดดันของกระแสโลกาภิวัตน์

ดังนั้นการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จึงเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และควรจะต้องทำให้เป็นวัฒนธรรมขององค์กร ปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทย มีจำนวนทั้งสิ้น 165 สถาบัน ประกอบด้วยสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จำนวน 97 แห่ง สถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำนวน 68 แห่ง

เมื่อทราบถึงสภาพการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นทั้งรัฐและผู้เกี่ยวข้องคงต้องพิจารณา แก้ไขมิให้เกิดสภาพการณ์ดังกล่าวนี้เพิ่มขึ้นอีกต่อไป สำหรับสถาบันอุดมศึกษาที่มีแนวโน้มที่จะตกอยู่ในสภาพการณ์เช่นนั้นจะต้องหาทางแก้ไขเพื่อความอยู่รอด อย่างมีคุณภาพและมีศักดิ์ศรี

มุมมองของมหาวิทยาลัยเอกชนต่อการประกันคุณภาพการศึกษา

ด้วยวิสัยทัศน์การจัดการศึกษาชาติของรัฐบาลต่อเนื่องทุกยุคทุกสมัย แม้จะไม่คำนึงถึงกรอบแผนการศึกษาชาติและกรอบแผนอุดมศึกษาข้างต้น ผู้จัดการการอุดมศึกษาเอกชนย่อมจะมีความเข้าใจอยู่แล้วว่า การศึกษาเป็นเรื่องของการนำสังคมไปสู่สังคมแห่งความรู้ที่ไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่

จอห์น ดิวอี้ (1915) กล่าวว่า “การศึกษาคือการสร้างสรรค์ประสบการณ์ขึ้นใหม่ หรือปรับปรุงประสบการณ์ขึ้นใหม่ เพื่อให้ประสบการณ์นั้นมีความหมายมากขึ้น และให้มีความหมายมากขึ้น”

ความคิดนี้ขยายความมาจากทฤษฎีอนุกรมวิธาน (Progressivism) โดย ฟรานซิส บาร์เกอ (1870) ประกอบด้วยหลักหกประการ ได้แก่ “การศึกษาคือชีวิต การเรียนควรเป็นเรื่องที่ผู้เรียนสนใจโดยตรง เรียนโดยการแก้ปัญหาไม่ใช่ท่องจำ ครูมีบทบาทในการแนะนำ โรงเรียนมีบทบาทให้ความร่วมมือกัน ไม่ใช่แข่งขันกัน และวิถีทางประชาธิปไตยเท่านั้นช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ทางความคิดและบุคลิกภาพอย่างเสรี”

ส. ศิวรักษ์ (2545) ให้ความเห็นว่า “..... การศึกษาแท้จริงแล้วมิใช่แค่การสอนความรู้ด้านเทคนิคเท่านั้น หากต้องช่วยให้มนุษย์รู้จักคิด รู้จักตั้งคำถาม และสามารถจับประเด็นได้ ซึ่งขาดหายไปในระบบการศึกษาของบ้านเรา.....”

จากการประสบการณ์การศึกษาดูงานการประกันคุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยในสหราชอาณาจักร เมื่อ 18 – 26 ตุลาคม 2551 พบว่า มหาวิทยาลัยทุกแห่งให้ความสำคัญต่อการสอนและการวิจัยไปพร้อมๆ กันและเท่าเทียมกัน การประกันคุณภาพการศึกษาถือเป็นภารกิจที่

มหาวิทยาลัยให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ถือเป็นภารกิจปกติ เป็นวัฒนธรรมองค์กร ตัวชี้วัดการประกันคุณภาพที่สำคัญของมหาวิทยาลัย ได้แก่ การได้รับการยอมรับทั้งด้านการสอนและการวิจัยที่เป็นระดับโลก (world class) หมายถึง ความเป็นมืออาชีพทางวิชาการ นอกจากการนับจำนวนผลงานการวิจัยที่ได้รับการยอมรับแล้ว มหาวิทยาลัยยังให้ความสำคัญกับจำนวนศิษย์เก่าที่มีชื่อเสียง จำนวนอาจารย์และศิษย์เก่าที่ได้รับรางวัลโนเบล (Nobel Prize) เป็นต้น จากการเยี่ยมชมมหาวิทยาลัยในครั้งนี้ จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ University of Oxford, University of Cambridge, King's College London, University of Gloucestershire และ University of Westminster พบว่า ทุกมหาวิทยาลัยต่างให้ความสำคัญในการประกันคุณภาพ ดังนี้

University of Oxford ยึดหลักคุณภาพด้านการสอนและการวิจัย มีความเชื่อมั่นในความเป็นมหาวิทยาลัยที่เก่าแก่ที่สุดในสหราชอาณาจักร ซึ่งก็แน่นอนว่าเป็นเครื่องบ่งบอกถึงคุณภาพที่มีมานานกว่า 900 ปี

University of Cambridge ยึดหลักคุณภาพด้านการสอนและการวิจัย ได้รับการจัดอันดับเป็นลำดับที่ 1 ใน 5 ลำดับในโลก มีศิษย์ผู้มีชื่อเสียง อีกทั้งได้รับรางวัลโนเบล (Nobel Prize) ถึง 82 รางวัล

King's College London ยึดหลักการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติและเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของทุกคน King's College London จึงไม่มีคณะกรรมการประกันคุณภาพ (Quality & Standard Committee) เหมือนเช่นมหาวิทยาลัยอื่นๆ King's College London ได้รับการจัดอันดับเป็นลำดับที่ 24 ของโลก

University of Gloucestershire กำหนด Good Practice เน้นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่ด้อยโอกาส เน้นความเป็นนานาชาติ และเน้นกระบวนการเรียนการสอนในรูปแบบสัมมนา (Active Learning / Empower Learning)

University of Westminster ให้ความสำคัญด้านคุณภาพรอบด้าน ด้วยการจัดให้มีผู้รับผิดชอบด้านต่างๆ อาทิ สภาวิชาการ (Academic Council) คณะกรรมการตรวจสอบและประกันคุณภาพ (Quality Assurance and Enhancement Committee) คณะกรรมการการเรียนการสอน (Learning and Teaching Committee) เป็นต้น มีการปรับปรุงหลักสูตรทุก 6 ปี เนื่องจากคำนึงถึงมาตรฐานด้านการเรียนการสอน

นอกจากนั้นได้ศึกษาดูงานที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอีก 3 หน่วยงาน ได้แก่

- Department for Innovation Universities and Skills (DIUS) หน่วยงานนี้เปรียบได้กับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาของไทย มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลด้านปริมาณ คุณภาพ การเรียนการสอน ส่งเสริมระบบและความเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษา เป็นต้น ตั้งขึ้น

เมื่อ พ.ศ. 2550

- Quality Assurance Agency (QAA) เป็นองค์การอิสระ ดูแลการประกันคุณภาพภายนอกของสถาบันการศึกษา ตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2540
 - Universities UK หน่วยงานนี้เปรียบได้กับสมาคมสถาบันอุดมศึกษา มีมหาวิทยาลัยทุกแห่งเป็นสมาชิก ก่อตั้งเมื่อปีพ.ศ. 2461 ปัจจุบันดำเนินการมาเป็นปีที่ 91
- ข้อสังเกตจากการศึกษาดูงานการประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัยทั้ง 5 แห่งใน

สหราชอาณาจักร คือ

- มหาวิทยาลัยทั้ง 5 แห่ง เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐทั้งสิ้น
 - ทุกมหาวิทยาลัยมีความตระหนักรู้ในเรื่องการประกันคุณภาพ การประกันคุณภาพภายในถือเป็นวัฒนธรรมของทุกมหาวิทยาลัย ที่จะต้องถือปฏิบัติ แม้ไม่มีข้อกำหนดกฎเกณฑ์วางไว้ ก็ถือปฏิบัติอยู่เสมอ
 - ทุกมหาวิทยาลัยมีแรงจูงใจ เนื่องจากได้รับงบประมาณสนับสนุน มหาวิทยาลัย ทั้งด้านเงินทุน การส่งเสริมการสอน การวิจัย การสนับสนุนนักศึกษา จากรัฐบาล จึงต้องสนองตอบการจัดสรรงบประมาณให้เหมาะสม
 - ขั้นตอนกระบวนการประกันคุณภาพมีเหตุผลกว่า ในแง่ของระยะเวลาที่จะทำการตรวจสอบคุณภาพทำได้อย่างครบถ้วนรอบด้าน
 - การให้ความสำคัญต่อการนำผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพ ทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีกว่าระหว่างผู้เรียนกับมหาวิทยาลัย และทำให้เป็นที่มั่นใจของผู้มีส่วนได้เสีย (stake holder) ในคุณภาพของมหาวิทยาลัย
 - การจัดลำดับ (ranking) มหาวิทยาลัย เป็นการกระตุ้นเตือนให้มหาวิทยาลัยตื่นตัว (alert) อยู่เสมอ อันเป็นผลดีต่อทุกส่วน ทั้งผู้มีส่วนได้เสีย และคุณภาพการศึกษาของชาติ

การวิเคราะห์สภาพที่เป็นจริง (SWOT Analysis) ของมหาวิทยาลัยเอกชน

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมซึ่งหมายถึงจุดแข็ง (strength) จุดอ่อน (weakness) อุปสรรค (threaten) และโอกาส (opportunity) ของมหาวิทยาลัยเอกชน พบว่า

- มหาวิทยาลัยเอกชนมีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ อยู่ภายใต้การกำหนดนโยบายโดยสภามหาวิทยาลัย

- มหาวิทยาลัยเอกชนมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการ เนื่องจากอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พุทธศักราช 2546 ซึ่งเปิดโอกาสให้สถาบันอุดมศึกษาเอกชน มีการจัดการที่ค่อนข้างเป็นอิสระ และได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)
- มหาวิทยาลัยเอกชนมีความชำนาญในการบริหารมหาวิทยาลัย เนื่องจากมหาวิทยาลัยเอกชน ส่วนใหญ่เปิดทำการมาเป็นระยะเวลายาวนาน อีกทั้งมีผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นทั้งผู้บริหารและบุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุน ที่เข้าใจระบบงานมานานพอสมควร รวมถึงบุคลากรได้รับการพัฒนาอบรมเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์อยู่เสมอ
 - ผู้บริหารและบุคลากรมีความเข้าใจถึงสถานการณ์การอุดมศึกษา ทำให้เข้าใจตำแหน่ง (**Positioning**) ของมหาวิทยาลัย ทำให้เกิดวิสัยทัศน์ในการกำหนดทิศทาง การบริหารจัดการมหาวิทยาลัย
 - นอกจากสภาวะการแข่งขันเพื่อให้ได้มาซึ่งจำนวนนักศึกษาเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันของสถาบันอุดมศึกษาทั้งรัฐและเอกชน ดังเป็นที่ทราบกันอยู่แล้ว สิ่ง ที่มหาวิทยาลัยเอกชนต้องคำนึงถึง ก็คือ ลักษณะของผู้เรียนที่เปลี่ยนไป จากการเป็นนักเรียนที่ สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนไทย จะกลายเป็นนักเรียนไทยที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียน นานาชาติในประเทศไทย ที่ใช้ภาษาต่างประเทศตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ซึ่งก็จะเพิ่มจำนวน มากขึ้น เพราะปัจจุบันมีโรงเรียนนานาชาติเกิดขึ้นในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก และ ผู้ปกครองมีความนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนนานาชาติ เนื่องจากเล็งเห็นว่า ภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษมีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตและ ประกอบอาชีพในอนาคต ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่า นักเรียนไทยกลุ่มนี้จะต้องแสวงหา มหาวิทยาลัยที่สอนเป็นภาษาอังกฤษ มีคุณภาพ มีชื่อเสียง สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนเป็น ภาษาอังกฤษเท่านั้น ที่จะสามารถรองรับความต้องการนี้ มิฉะนั้นจะเสียโอกาสในการเพิ่มหรือ ขยายจำนวนนักศึกษาในส่วนนี้ (สูญเสียส่วนแบ่งการตลาด (market share) นอกจาก อาจจะมีสูญเสียส่วนแบ่งการตลาดเดิมที่มีอยู่ออกไปอีก เนื่องจากผู้เรียนอาจมองว่ามหาวิทยาลัย ขาดศักยภาพที่จะสอนเป็นภาษาอังกฤษได้)

บทบาทของมหาวิทยาลัยเอกชน

จากการวิเคราะห์สภาพที่เป็นจริง บทบาทที่มหาวิทยาลัยเอกชนควรพิจารณา คือ การเป็นผู้นำ ในการแสดงบทบาทที่ถือเป็นหน้าที่ทั้งสี่ประการ ได้แก่ การสอน การวิจัย การส่งเสริมบริการสังคม

และการส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม ตามที่กล่าวมาแล้วในเบื้องต้นอย่างแน่วแน่ ถัดมาคือบทบาท
ผู้นำด้านการประกันคุณภาพให้เป็นที่ปรากฏต่อประชาคมมหาวิทยาลัยและต่อสาธารณะ ได้แก่

- การให้ความสำคัญต่อภารกิจการประกันคุณภาพ ทั้งภายในและภายนอก อย่างต่อเนื่อง จริงจัง
- การจัดตั้งหน่วยงานในมหาวิทยาลัย รับผิดชอบด้านการประกันคุณภาพ
- การจัดอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรของมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ
- การให้ความรู้ด้านการประกันคุณภาพแก่นักศึกษา
- เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพ
- เปิดโอกาสให้นักศึกษาทุกคนมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพ
- เปิดรับความคิดเห็นและนวัตกรรมการประกันคุณภาพเพื่อการพัฒนา

เป็นต้น

คาดว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สกอ. : สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และ สมศ. : สำนัก
มาตรฐานการศึกษา) ต่างก็ปรารถนาให้สถาบันอุดมศึกษาของเอกชนได้แสดงบทบาทที่พึงประสงค์
และด้วยสภาวะการแข่งขันที่เข้มข้นภายในประเทศและต่างประเทศอันเนื่องจากสภาวะของโลกาภิ
วัตน์ สิ่งที่สำคัญอันดับถัดมาก็คือ มหาวิทยาลัยเอกชนควรจะค้นหาให้ได้คือ จุดเด่น (Good
Practice) ที่หนักแน่น มั่นคง และยั่งยืน และการบริหารการสื่อสารอย่างมืออาชีพ เพื่อเผยแพร่
ชื่อเสียงเกียรติคุณมหาวิทยาลัยสู่สาธารณะอย่างกว้างขวาง

(ในยุคโลกาภิวัตน์ หากจะเปรียบเทียบสถาบันการศึกษาเป็นผู้ให้บริการ และผู้เรียนเป็นผู้ใช้บริการ ก็
ดูจะพอมารับได้ เพราะผู้เรียนสามารถเลือกหาสถาบันการศึกษาทั่วโลกด้วยการใช้เทคโนโลยีที่
เรียกว่าอินเทอร์เน็ต แต่ละสถาบันจะต้องนำเสนอสิ่งที่เป็นจุดเด่น (Good Practice) ต่อผู้เรียน
(ผู้ให้บริการ) และเมื่ออุปสงค์ (demand (ผู้เรียน) มาพบกับอุปทาน (supply สถาบันการศึกษา) อย่าง
ลงตัวสมความต้องการของผู้เรียน สถาบันการศึกษาแห่งนั้นก็จะได้รับเลือกเป็นธรรมดา เจกเช่นการ
เลือกซื้อสินค้าที่ต้องการและถูกใจ สถาบันการศึกษาที่มีจุดเด่น (Good Practice) มีชื่อเสียง
(Reputation) ย่อมสามารถดำรงคงอยู่ในแวดวงการศึกษา (ปัจจุบันมักจะใช้คำว่าธุรกิจการศึกษา
มากขึ้น) ได้ยาวนาน)

บรรณานุกรม

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ทิศทางการอุดมศึกษาไทย 22 มิถุนายน 2550

กลุ่มสารสนเทศ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ณ 25 มกราคม 2552

ฝ่ายประสานงานการวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2550

ลิขิต ธีรเวคิน ฝ่ากระแสโลกาภิวัตน์ บริษัทสำนักพิมพ์แม็ค จำกัด พ.ศ. 2548

ศ. ศิวลักษณ์ ปรัชญาการศึกษา ศาสตร์และศิลป์แห่งการปฏิรูปการเรียนรู้ มุลินธิเด็ก พิมพ์ครั้งที่ 2
พ.ศ. 2545

อนุสารอุดมศึกษา ปีที่ 31 ฉบับที่ 336 มิถุนายน 2549

www.stou.ac.th/offices/ordpage/thai/samina_sep/dr.siriwan pp # 258.3, pp # 267.9 มิถุนายน
2550